

УДК 796.015.136:796.093.426 [796.332] “2002/2010”

ПОКАЗНИКИ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ КОМАНД У ФІНАЛЬНИХ МАТЧАХ ЧЕМПІОНАТІВ СВІТУ З ФУТБОЛУ 2002-2010 РОКІВ

Ігор ЧОРНОБАЙ, Євген САВЧУК

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті проаналізовано показники виконання техніко-тактичних дій (коротких, середніх, довгих передач; штрафних, кутових ударів, ударів по воротах, ударів головою) гравцями команд учасників фінальних матчів останніх трьох чемпіонатів світу з футболу. Визначено відмінності в техніко-тактичних діях команд-фіналістів чемпіонів світу 2002 – 2010 років.

Ключові слова: показники, техніко-тактичні дії, футболісти, команда, фінальний матч.

Постановка проблеми. До аналізу техніко-тактичних дій команд чемпіонів світу з футболу вдавалося чимало практиків та науковців (Н.М. Люкшинов, 2004, 1989; Й.Г. Фалес, А.В. Дулібський, 2001; А.В. Дулібський, 2001; Г.А. Лисенчук, 2003; І.М. Чернобай, М.Я. Гарас, Й.Г. Фалес, 2006; П.Е. Перепелица, С.Э. Демкович, 2007, Л. Петрович, 2007 та інші). У фінальних матчах чемпіонатів світу беруть участь дві найсильніші команди чотириріччя, які володіють високими показниками техніко-тактичних дій.

Серед опрацьованих літературних джерел ми не виявили наукових праць, де б порівнювалися техніко-тактичні показники команд-фіналістів останніх чемпіонатів світу з футболу.

Дослідження виконано згідно з ініціативною темою кафедри футболу Львівського державного університету фізичної культури „Оптимізація процесу підготовки футболістів з урахуванням особливостей змагальної діяльності у сучасному футболі”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз змагальних техніко-тактичних дій (ТТД) показує високу варіативність показників (Г.А. Лисенчука, 2003). Автор зазначає, що необхідно систематично накопичувати базу даних змагальної діяльності футболістів. Особливо прикладного значення набувають кількісні та якісні характеристики змагальної діяльності, які дозволяють формувати моделі підготовленості футболістів відповідно до рівня їх кваліфікації [1, 2, 3].

У дисертаційній роботі Г.А. Лисенчука (2004) наведені показники змагальної діяльності команд-учасниць фінальних турнірів чемпіонатів світу (ЧС) з футболу 1990 і 1994 років. На основі аналізу техніко-тактичних дій висококваліфікованих команд автор пропонує «кількісні та якісні критерії ефективності окремих техніко-тактичних дій команд» у балах [4].

У дисертації вказується, що лише 1-2 бали заслуговує команда, яка виконала за гру 200 – 210 коротких передач, 130 – 133 середніх передач, 26-28 довгих передач, 100 – 104 передач в один дотик, надійність техніко-тактичних дій у якої становить 45 – 47%. Середня кількість балів (5 – 6 балів) виставляється команді, котра за гру виконала 250 – 270 коротких передач, 144 – 147 середніх передач, 34 – 36 довгих передач, 116 – 120 передач в один дотик і надійність техніко-тактичних дій якої становить 53 – 55%. Високі оцінки заслуговує команда, що за гру виконала 340 – 350 коротких передач, 155 – 157 середніх передач, 42 – 43 довгі передачі, 130 – 132 передачі в один дотик і надійність техніко-тактичних дій якої 59 – 60% [4].

Також проаналізовано техніко-тактичні характеристики попередніх чемпіонів світу з футболу [6].

О.В. Соломонко, І.Я. Карпа досліджуючи техніко-тактичні дії (ТТД) команди «Карпати» Львів, встановили, що передачі займають найбільшу кількість техніко-тактичних дій з усіх у структурі змагальної діяльності гравців – 34,7%. Середній показник виконаних за гру передач становить 270 (змінювався в кожній грі від 345 до 200 передач), коефіцієнт браку – 30% (змінювався від 14,2% до 31%) [8].

Чемпіонат світу 2006 року (ЧС – 2006) показав, що перевага в контролі над м'ячем у технічній частині не є ключем для досягнення перемоги. Техніка плюс швидкість визнані основою

сучасного футболу [7, 9].

Мета дослідження. Визначити показники техніко-тактичних дій команд фіналістів Чемпіонатів світу (ЧС) з футболу 2002-2010 р.р. та їх відмінності для подальшої оптимізації процесу підготовки кваліфікованих футболістів.

Завдання дослідження.

1. Провести аналіз техніко-тактичних дій команд учасниць фінальних матчів Чемпіонатів світу з футболу 2002-2010 рр.

2. Визначити відмінності в показниках техніко-тактичних дій (ТТД) команд-учасниць фінальних матчів чемпіонатів світу з футболу 2002-2010 рр..

Методи та організація дослідження.

1. Теоретичний аналіз спеціальних літературних джерел.

2. Педагогічні спостереження.

3. Методи математичної статистики.

Результати дослідження. У результаті аналізу відеозаписів фінальних матчів Чемпіонатів світу з футболу 2002-2010 рр. ми отримали кількісні та якісні показники змагальних техніко-тактичних дій (передач, ударів у ворота, кутових, штрафних ударів) команд у цих матчах.

Збірна Іспанії у фінальному матчі ЧС – 2010 виконала значно більше передач (на 189 передач), ніж збірна Нідерландів (рис. 1). Особливо багато іспанці виконали коротких передач, на 184 більше, ніж гравці збірної Нідерландів (рис. 1).

Відсоток браку виконання коротких передач у збірної Іспанії невеликий – 7,23%, майже на половину менший, ніж у суперників; також відсоток браку усіх передач у іспанців нижчий на 10,89%, ніж у нідерландців (рис. 2). Збірна Нідерландів більше, ніж іспанці, використовувала у грі довгі передачі вперед у зону нападу (особливо на правого вінгера Робена).

Збірна Іспанії на ЧС – 2010 залишилася вірною стратегічно обраній тактиці гри із застосуванням коротких передач. Ще на попередньому ЧС – 2006 і чемпіонаті Європи 2008 року іспанці демонстрували найвищий «рівень командного контролю м'яча».

Збірна Іспанії організувала свої атаки переважно через гру короткими передачами, завдяки чому втрати м'яча зводилися до мінімуму. На це звернули увагу П.Е. Переселенко, С.Э. Демкович (2007), коли іспанці на ЧС – 2006 показали блискучу гру, про яку із захопленням висловлювалися фахівці, з найвищими показниками «рівня командного контролю м'яча», хоча далі 1/4 фіналу на ЧС – 2006 команда не пробилася. Автори у своїй праці тоді зазначили, що «рівень командного контролю м'яча», очевидно, не корелює з результатом матчу. Але на ЧС – 2008 і ЧС – 2010 «рівень командного контролю м'яча» іспанців мав чітку кореляцію з результатом гри, вони ставали чемпіонами.

У фінальному матчі ЧС – 2006 команда Франції виконала на 26 передач більше, ніж команда Італії, зокрема, більше виконано коротких (203) і середніх передач (106) (рис. 1). Відсоток браку у виконанні всіх передач у французів дещо більший, ніж в італійців (рис. 2). Гра була рівною, рахунок основного часу 1:1.

У фінальному матчі чемпіонату світу 2002 року (ЧС 2002) загальна кількість передач збірної Бразилії становить 282, на 105 менше, ніж у збірної Німеччини (387), зокрема, кількість середніх передач менша на 61 передачу, а довгих передач – на 20 (рис. 1).

Брак виконання передач у бразильців у фінальному матчі ЧС 2002 року становить 25,17%, зокрема коротких (15,38%), і середніх (26,31%), і є більшим, ніж у збірної Німеччини (21,18%). У збірної Німеччини брак виконання коротких передач менший на 7,10%, а середніх – на 8,80%, ніж у бразильців, за винятком браку виконання довгих передач, який у бразильців менший на 8,31% (рис. 2).

У фінальній грі ЧС – 2002 бразильці продемонстрували надійність захисту і швидкість та мобільність атак. Тактична схема, обрана на фінальний матч 1+5+2+3, свідчить про значеність захисту з необхідністю швидкого переведення гри в авангард нападу. Зменшення захисників знизило потенціал бразильців у середній ланці, через що зменшилась кількість коротких і середніх передач у грі команди, зріс показник браку їх виконання. Але це не вплинуло на переможний результат 2:0 на користь збірної Бразилії.

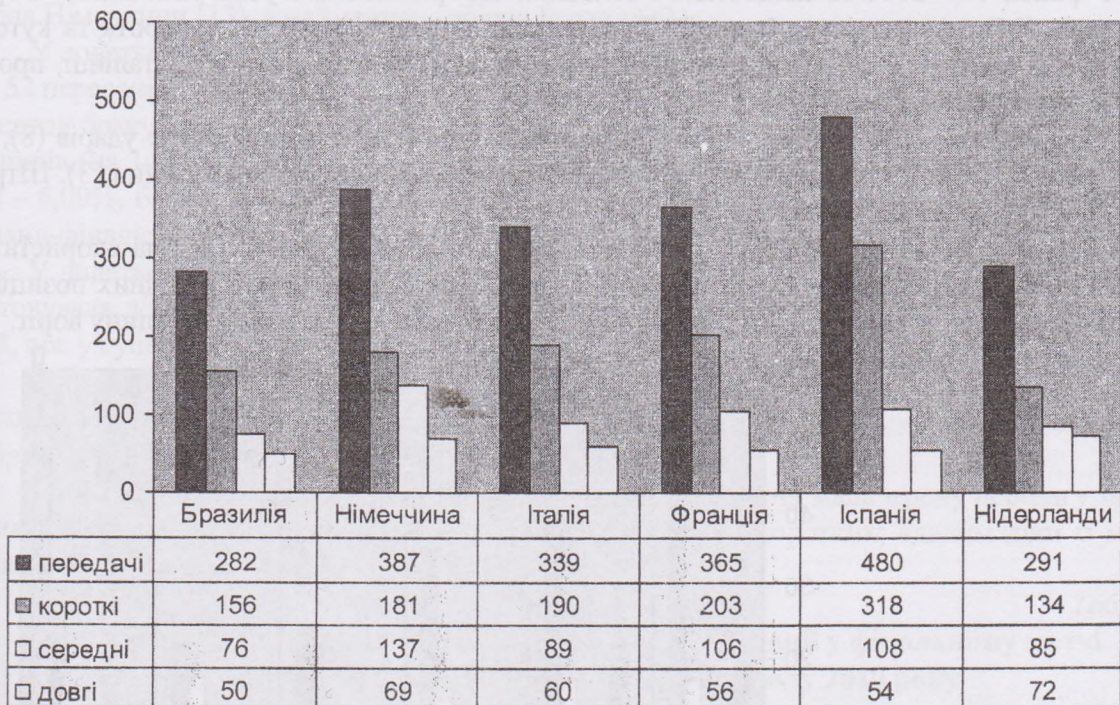

Рис. 1. Показники кількості виконання передач в основний час фінальних матчів чемпіонатів світу з футболу командами Бразилії, Німеччини (2002 р.), Італії, Франції (2006 р.), Іспанії, Нідерландів (2010 р.)

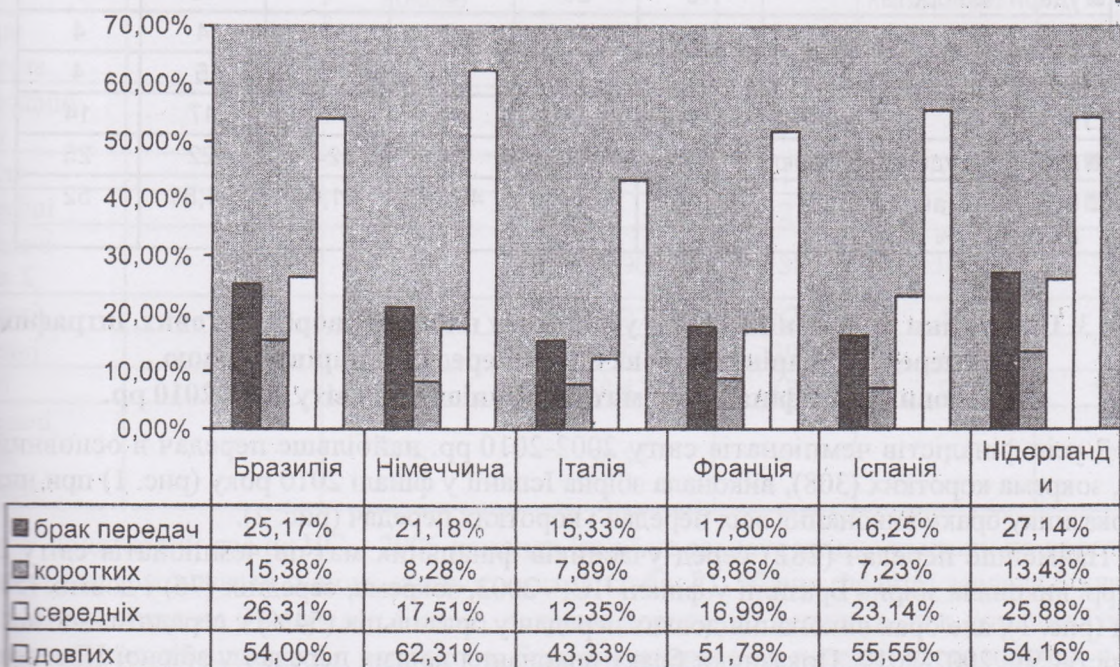

Рис. 2. Показники браку виконання у (%) передач в основний час фінальних матчів чемпіонатів світу з футболу командами Бразилії, Німеччини (2002 р.), Італії, Франції (2006 р.), Іспанії, Нідерландів (2010 р.)

Показники передач і ударів головою у збірних Іспанії та Нідерландів майже однакові, проте в іспанців показник браку виконання передач і ударів головою менший на 2,19% (рис. 3).

У фіналі ЧС – 2006 команда Італії в основний час гри виконала у два рази більше штрафних ударів (14), ніж команда Франції (7), показники виконання ударів у ворота та кутових майже однакові (рис. 3). Передачі і ударів головою на 11 більше виконали італійці, проте дещо більшим браком виконання.

У фіналі ЧС – 2002 команда Бразилії виконала у площину воріт більше ударів (8), ніж збірна Німеччини (6), а кутових ударів (3), на 10 менше, ніж гравці Німеччини (13). Штрафних ударів виконано однакову кількість – по 17 ударів.

Німецька збірна, яка виконала більше передач, ніж бразильці, не зуміла скористатися певною ігровою перевагою. Німецькі гравці в заключних стадіях атак із вигідних позицій не потрапляли м'ячем у ворота: з 20-ти ударів по воротах лише 6 виконано у площину воріт.

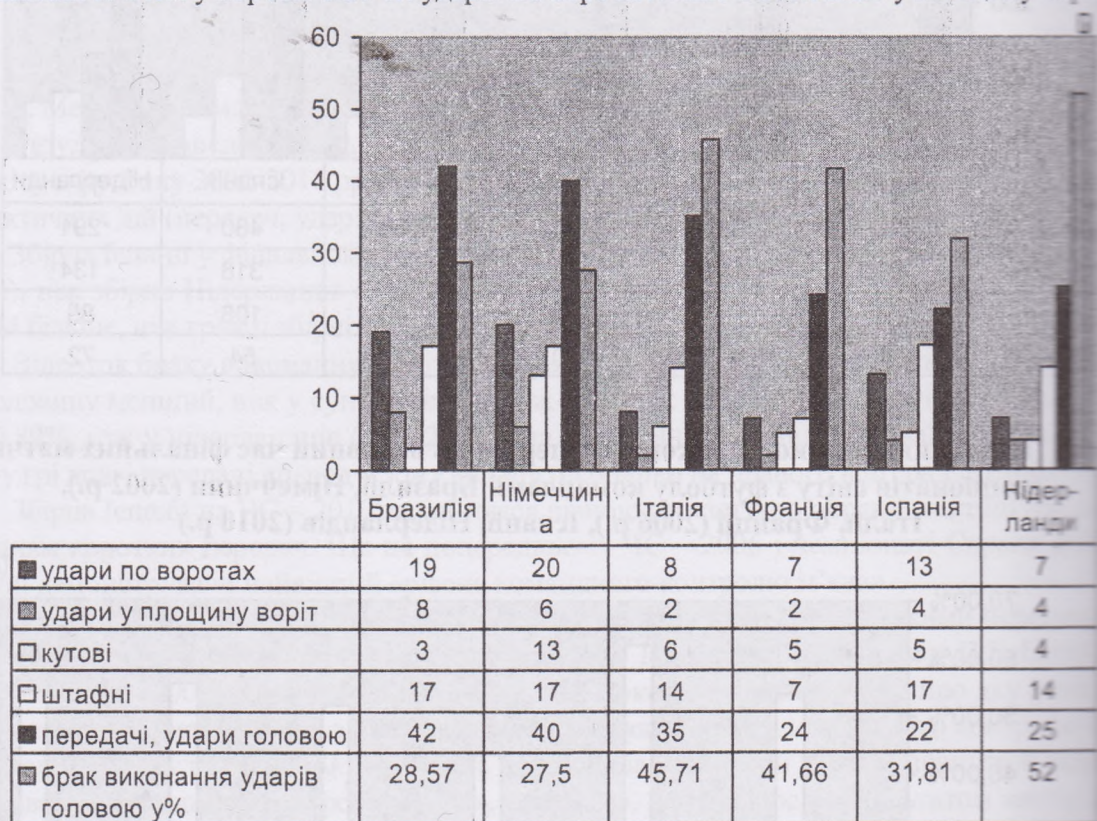

Рис. 3. Показники виконання ударів у ворота, у площину воріт, кутових, штрафних передач, ударів головою, браку передач і ударів головою в основний час фінальних матчів чемпіонатів світу 2002-2010 рр.

З усіх фіналістів чемпіонатів світу 2002-2010 рр. найбільше передач в основний час (480), зокрема коротких (308), виконала збірна Іспанії у фіналі 2010 року (рис. 1) при найвищому показнику браку виконання всіх передач і коротких передач (рис. 2).

Найменше передач (282) серед учасників фінальних матчів чемпіонатів світу 2002-2010 рр. виконала збірна Бразилії у фіналі ЧС – 2002, зокрема, середніх (76) і довгих (50) передач (рис. 1), але брак виконання довгих передач у бразильців (54%) є середнім з-поміж усіх фіналістів ЧС 2002-2010. Показники браку виконання довгих передач у збірної Німеччини – 62,31%, найбільший серед фіналістів чемпіонатів світу 2002-2010 рр.

Найбільше ударів у ворота, зокрема у площину воріт, завдала збірна Бразилії та Німеччини у фінальному матчі Чемпіонату світу 2002 р, відповідно по 20 і 19 ударів, з них у площину воріт – 8 і 6 ударів. У фінальних матчах чемпіонатів світу 2006, 2010 рр. в основний час гри збірні Італії, Франції виконали найменше ударів у площину воріт (по 2 удари).

Найбільше штрафних ударів в основний час фінальних матчів ЧС 2002 – 2010 виконали збірні Бразилії, Німеччини, Іспанії (по 17). Значна кількість із них призначалася в центрі поля, або на чужій половині поля. Найменше штрафних виконала збірна Франції (7).

Найбільше кутових ударів серед фіналістів чемпіонатів світу 2002-2010 рр виконала збірна Німеччини (13), а найменше – збірна Бразилії (3)

У додатковий час, на ЧС – 2010, як і в основний, збірна Іспанії виконала більше передач (на 52 передачі), особливо коротких передач (на 39 більше), ніж збірна Нідерландів (табл. 1). Відсоток браку виконання всіх передач у додатковий час у іспанців удвічі нижчий, ніж у суперників (на 14,86%). Відсоток браку виконання коротких передач у збірної Іспанії дуже малий – 6,09%, більш як у 2,6 рази нижчий, ніж у нідерландців, і найменший серед показників команд-фіналістів чемпіонатів світу.

У додатковий час (як і в основний) збірна Нідерландів більше, ніж збірна Іспанії, використовувала довгі передачі, але брак їх виконання надто великий – 68,42%, на 15,48% більший, ніж у суперників (табл. 1).

Показник передач і ударів головою у збірної Нідерландів дещо більший, з меншим відсотком браку, ніж в іспанців (на 23,23%). У додатковий час фіналу ЧС – 2010 зросли показники браку виконання передач і ударів головою.

Збірна Іспанії під час основного й додаткового часу матчу мала ігрову перевагу завдяки великій кількості ефективно виконаних передач, особливо коротких; вдалим діям із м'ячем півзахисників Іньести, Хаві та їх партнерів.

Таблиця 1

Показники ТТД збірних команд Нідерландів та Іспанії у фінальному матчі (додатковий час) чемпіонату світу з футболу 2010 року

ТТД	Показники ТТД команд					
	Нідерланди			Іспанія		
	0			1		
Рахунок	Усього	Серед них не вдало виконано	% браку	Усього	Серед них не вдало виконано	% браку
Удари у ворота	3	-	-	7	-	-
У площину воріт	0	-	-	1	-	-
Кутові	1	-	-	1	-	-
Штрафні	1	-	-	2	-	-
Передачі м'яча Σ	86	24	27,90	138	18	13,04
Короткі	43	7	16,27	82	5	6,09
Середні	24	4	16,66	39	4	10,25
Довгі	19	13	68,42	17	9	52,94
Передачі, удари головою	11	6	54,54	9	7	77,77

У додатковий час на ЧС – 2006 команда Італії не завдала жодного удару по воротах суперника і не виконала ні одного кутового удару (табл. 2). Збірна Франції завдала 3 удари по воротах, виконала на 39 передач більше, зокрема коротких і середніх, ніж команда Італії. У додатковий час, на відміну від основного, брак виконання всіх передач дещо нижчий у французів, ніж в італійців. Ігрова перевага в додатковий час – за французькою збірною, але було завдано лише одного удару у площину воріт, рахунок не змінився. Післяматчеві пенальті завдали лише італійці (5:4).

За методикою оцінювання ТТД висококваліфікованих команд Г.Л. Лисенчука (2004), показники кількості виконання довгих передач усіма збірними командами у фінальних матчах Чемпіонату світу 2002-2010 рр. є дуже високими (понад 43 довгі передачі) і оцінюються у понад 10 балів. Показники кількості виконання середніх передач (за методикою оцінювання

ТТД висококваліфікованих команд Г.Л. Лисенчука) в усіх команд на низькому або середній рівні (менше ніж 143 середні передачі).

Таблиця 2

**Показники ТТД збірних команд Італії та Франції у фінальному матчі
(додатковий час) чемпіонату світу з футболу 2006 року**

ТТД	Показники ТТД команд					
	Італія			Франція		
Рахунок	0			0		
	Усього	Серед них невдало ви- конано	% браку	Усього	Серед них невдало ви- конано	% браку
Удари у ворота	0	-	-	3	-	-
У площину воріт	0	-	-	1	-	-
Кутові	0	-	-	2	-	-
Штрафні	2	-	-	1	-	-
Передачі м'яча Σ	113	25	22,12	152	23	15,13
Короткі	51	6	11,76	71	6	8,45
Середні	38	7	18,42	60	8	13,33
Довгі	24	12	50,00	21	9	42,86
Передачі, удари головою	15	2	13,33	16	4	25,00

Лише у збірної Іспанії показники кількості виконання коротких передач (318) за методикою оцінювання на рівні вище за середній. У інших команд-фіналістів цей показник на низькому рівні. Можна зробити припущення, що на останніх чемпіонатах світу збільшено з ЧС 1990, 1994 у грі команд збільшилися показники кількості виконання довгих передач і зменшилися показники кількості виконання середніх і коротких передач.

Висновки.

1. Спостерігається значна варіативність показників змагальних техніко-тактичних команд-учасниць фінальних матчів Чемпіонатів світу з футболу 2002-2010 рр.

2. Серед усіх фіналістів ЧС 2002-2010 рр. збірна Іспанії виконала найбільше передач (490), зокрема коротких (318), за низького показника браку виконання передач (16,5%), зокрема, коротких (7,23% в основний час і 6,09% у додатковий час). Збірна Нідерландів виконала найбільший показник браку виконання передач (27,14%) з усіх учасників. Збірна Нідерландів виконала найбільше серед фіналістів використовувала у грі довгі передачі, зокрема вперед у зону виліт (особливо на правого вінгера Робена).

3. Показники виконання передач у фінальному матчі 2006 року збірних Італії та Франції майже однакові, і вони є середніми з-поміж показників усіх досліджуваних команд. Збірна Франції виконала на 26 передач більше, ніж команда Італії, зокрема, більше виконано коротких (203) і середніх передач (106). Але відсоток браку у виконанні всіх передач у французів дещо більший, ніж в італійців. Обидві команди в основний час завдали найменше ударів по площину воріт (по 2 удари). У додатковий час збірна Франції мала незначну ігрову активність у грі (більше ударів по воротах, передач, менше браку виконання передач), але рахунок встановився. Післяматчеві пенальті краще пробили чемпіони – італійці (5:4).

4. Серед учасників фінальних матчів Чемпіонатів світу 2002-2010 рр. збірна Іспанії виконала найменше передач (282), зокрема середніх і довгих, але довгі передачі у іспанців були точнішими, ніж у суперників, збірної Німеччини, у якої цей показник найбільший серед фіналістів цих чемпіонатів (62,31%).

5. Згідно з методикою оцінювання ТТД висококваліфікованих команд Г.Л. Лисенчука (2004), показники кількості виконання довгих передач усіма збірними командами у фінальних матчах чемпіонатів світу 2002-2010 рр є дуже високими, (понад 43 довгі передачі) і оцінюються в понад 10 балів. Показники кількості виконання середніх передач (за методикою оцінювання ТТД висококваліфікованих команд Г.Л. Лисенчука) в усіх команд на низькому або нижчому за середній рівні (менше 143 середніх передач).

Лише у збірної Іспанії показники кількості виконання коротких передач (318) за вказаною методикою оцінювання на рівні вищому за середній. У інших команд-фіналістів цей показник на низькому рівні.

На останніх чемпіонатах світу порівняно з ЧС 1990, 1994 років у грі команд збільшилися показники кількості виконання довгих передач і зменшилися показники кількості виконання середніх і коротких передач.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямку. Визначення показників змагальних техніко-тактичних дій команд у матчах Чемпіонатів світу, Європи, інших континентів, чемпіонатів країн світу, української Прем'єр-ліги та юнацьких команд.

Список літератури

1. Дулібський А. В. Моделювання тактичних дій у процесі підготовки юнацьких команд з футболу / А. В. Дулібський – К. : Науково-методичний комітет Федерації футболу України. – 2001. – 130 с.
2. Дулібський А. В. Техніко-тактична підготовка юних футболістів / А. В. Дулібський, Й. Г. Фалес. – К: Науково-методичний комітет Федерації футболу України. – 2001. – 61 с.
3. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов : монография. – К. : Олімпійська література, 2003. – 271 с.
4. Лисенчук Г. А. Теоретико-методичні основи керування підготовкою футболістів: автореф. дис. д-ра наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.01 „Олімпійський і професійний спорт” / Лисенчук Геннадій Анатолійович.; – НУФВіСУ. – К., 2004. – 27 с.
5. Люкшинов Н. М. Формирование модельных характеристик соревновательной деятельности футболистов на основе анализа игр чемпионатов мира : автореф. дис. канд. пед. наук / Люкшинов Н. М. – ГДОНФК. – Л., 1989. – 21 с.
6. Гарас М. Модельні техніко-тактичні характеристики змагальної діяльності команд чемпіонів світу з футболу 1930-2002 років / Микола Гарас, Йосип Фалес, Ігор Чорнобай // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2006. – Вип. 6. – С. 69.
7. Перепелица П. Е. Уровень командного контроля мяча у ведущих команд на 18-м чемпионате мира в Германии / Перепелица П. Е., Демкович С. Э. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХХП, 2007. – № 1. – С. 98-101.
8. Соломонко О. В. Визначення командних техніко-тактичних дій (передач) команди ФК „Карпати” (Львів) у національному чемпіонаті України / О. Соломонко, І. Карпа // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2010. – Вип. 14, т. 1. – С. 304-310.
9. Методические материалы для тренеров профессиональных и детско-юношеских команд по футболу, проходящих обучение в центре лицензирования федерации футбола Украины (по материалам ФИФА, УЕФА и ФФУ). – К. : АртИнформМен. – 2007. – 34 с.

**ПОКАЗАТЕЛИ ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ КОМАНД
В ФИНАЛЬНЫХ МАТЧАХ ЧЕМПИОНАТОВ МИРА
ПО ФУТБОЛУ 2002 – 2010 ГОДОВ**

Игорь ЧОРНОБАЙ, Евгений САВЧУК

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. В статье проанализированы показатели выполнения технико-тактических действий (коротких, средних, длинных передач; штрафных, угловых ударов, ударов по воротам) игроками команд участников финальных матчей последних трех чемпионатов мира по футболу. Определены различия в технико-тактических действиях команд-чемпионов и чемпионов мира 2002-2010 годов.

Ключевые слова: показатели, технико-тактические действия, футболисты, финальный матч.

**INDEXES OF TECHNICAL AND TACTICAL ACTIONS OF THE TEAMS
AT FINAL MATCHES OF FOOTBALL WORLD CUPS (2002 - 2010)**

Ihor CHORNOBAY, Yevhen SAVCHUK

Lviv State University of Physical Culture

Annotation. The paper analyzes the performance of technical and tactical (short, medium, long transmission; penalty, corner kicks, strikes on goal) teams' players of the finals the last three matches of FIFA World Cup. Differences are certain in technical and tactical actions of team-ners of world Champions 2002, 2006, 2010.

Key words: indexes, technical and tactical actions, footballers, teams, final match.